

AN ROINN OIDEACHAIS

SIOLLABAS DON

TEASTAS SÓISEARACH

**OIDEACHAS, SAORÁNACH,
SÓISIALTA AGUS POLAITIÚIL**

1. RÉAMHRÁ

1.1 An Tábhacht a bhaineann le hOideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil

- 1.1.1 Séard is aidhm don Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil ná micléinn a ullmhú don tsaoránaíocht ghníomhach rannpháirteach. Baintear seo amach trí thaiscéalaíocht a dhéanamh ar réimsí saoránachta, sóisialta agus polaitiúla a mbeatha ag am nuair atá daltaí ag forbairt ó pháistí spleácha go hóg-aosánaigh neamhspleácha. Ba chóir dó daltaí eolasacha a sholáthar atá ábalta fiosrú, anailís agus meastóireacht a dhéanamh, atá oilte agus cleachtaithe ar luacháil mhóralach is chriticiúil, agus atá in ann socruithe is breithiúnais a dhéanamh trí shaoránaíocht mhachnamhach bunaithe ar chearta daonna agus ar fhreagrachtaí sóisialta. Ba chóir go mbeadh daltaí den chineál sin ullmhaithe níos fearr chun maireachtaí i saol ina bhfuil dúshlán á thabhairt do ghréasáin is do luachanna traidisiúnta, agus ina bhfuil ceisteanna codarsnacha, struchtúir neamhbhuana agus síorcheistiúchán ag teacht sa bhealach rompu.
- 1.1.2 Tá Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil tábhachtach do gach aon duine. Cuireann sé ar chumas daltaí a n-intinní a úsáid go maith i sochaí atá casta is athraitheach. Cuidíonn sé leo cearta agus freagrachtaí an duine aonair sa tsochaí a thuiscint, mar aon le hoibriú agus nádúr an daonlathais. Déanann cúram do choincheapa, do sheasaimh is do luachanna atá lárnach don tsaoránaíocht forbairt ar acmhainní móralta is breithiúnacha an dalta. Féachann Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil le bheith éifeachtach agus le daltaí a sholáthar leis na scileanna agus le tuiscint ar mhodhanna oibre a chuireann ar a gcumas breathnú, cinneadh, breithniú agus gníomhú. Trí úsáid a bhaint as modheolaíochtaí gníomhacha foghlama atá struchtúrtha go comhoibritheach cuireann sé ar chumas agus i gcumhacht an dalta a bheith ina d(h)uine óg gníomhach agus rannpháirteach.
- 1.1.3 Réitíonn na cuspóirí agus prionsabail ghinearálta atá san Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil go hiomlán leosan atá i gclár an Teastais Shóisearaigh. Go háirithe, na cuspóirí go ndéanfadh clár an Teastais Shóisearaigh forbairt ar mhuintir phearsanta is shóisialta an dalta, go gcuideodh sé lena bhforbairt mhóralta, agus go nullmhódh sé iad do fhreagrachtaí na saoránachta - is cúraim lárnacha iadsan den Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil.

1.3 Struchtúr an Chúrsa

1.3.1 Ba chóir tréimhse ranga amháin, nó a chomhionann, a dháileadh ar an gcúrsa in Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil. Cuirfear san áireamh anseo, do scoil atá ag oibriú amchlár bunaithe ar thréimsí ranga daichead-nóiméad, cúrsa thart ar **70 uair** d'Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil thar thréimse trí bliana an timthrialla shóisearaigh. In aidhmeanna agus spriocanna an chúrsa d'Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil cuirtear treise ar thábhacht na gcoincheap lárnach, agus ar mhodheolaíochtaí na foghlama gníomhaí, do chur i gcrích an chúrsa go maith. Déanann ábhar an chúrsa comhshnaidhm le ceithre haonad staidéir.

AONAD 1: An Duine Aonair agus Saoránacht

AONAD 2: An Pobal

AONAD 3: An Stát - Éire

AONAD 4: Éire agus an Domhan

1.3.2 Tá ord na gceithre aonad staidéir forbarthach, ag glacadh le daltaí aonair mar a phointe tosaigh agus ansin ag iniúchadh a saoránachta i gcomhthéacsanna na bpobal ina bhfuil siad páirteach, a náisiúin agus an domhain níos leithne. **Níl na haonaid staidéir seo ar leith ó nó eisiatach ar an dá thaobh agus, i ngníomh, is é an toradh a bheidh ar fheidhmiú an chúrsa ná go mbeidh forluí idir ábhair, smaointe agus coincheapa atá comónta do na haonaid go léir.**

1.3.3 I roinn 3 den siollabas taispeántar imlíne tuairisciúil d'ábhar gach aonad. Taispeánann an imlíne do mhúinteoirí raon agus réimse na n-ábhar, na smaointe agus na gcoincheap (iad uilig curtha chun suntais) ar ghá do dhalta, atá ag críochnú aonaid, a bheith eolasach orthu. **Níl sé ar intinn go mbeadh sé riachtanach staidéar a dhéanamh ar gach aon ábhar. Níl sé ar intinn ach oiread go ndéanfaí tuairisciú go leanúnach ar ábhair laistigh d'aonaid.** B'fhéarr go mbunódh múinteoirí an bealach is fearr chun aonad staidéir a eagrú is a struchtúru le bheith feiliúnach do chúinsí scoile agus do riachtanais a ndaltaí.

- 1.3.4 B'fhéidir go gcinneadh múinteoir ar dhíriú ar ábhar nó ar choincheap amháin mar smaoinemh eagraithe don aonad staidéir sin. Mar shampla, d'fhéadfadh 'Forbairt Phobail' a bheith mar ábhar eagraithe ag 'Aonad 2: An Pobal'. D'fhéadfadh príomhghníomhaíocht foghlama an aonaid seo daltaí a tharraingt isteach atá ag déanamh scrúdú ar cheisteanna forbartha pobail sa cheantar áitiúil. Timpeall na hoibre scrúdaithe seo d'fhéadfadh ranganna ábhair eile a dhéanamh ón aonad staidéir imlínithe ar nós '*conas a dhéantar pobail a thréithriú*', '*páirtíocht agus ionadaíocht laistigh de phobail*', agus '*pobail á gcur i gcomparáid lena chéile*'. Mar shampla, d'fhéadfadh daltaí ó cheantar tuaithe comparáid a dhéanamh idir a bpobal agus pobal cathrach nó a mhalairt. Nó, de rogha air sin, b'fhéidir go dteastódh ó mhúinteoir an cúrsa a eagrú timpeall téama ar leith nó líon téamaí m.sh. cothromaíocht inscne, ciníochas agus seineafóibe, mionlaigh, nó coimhlínt ar nós an ceann atá ar siúl i dTuaisceart na hÉireann. Tá aonaid eiseamláracha teagasc ar fáil sna Treoirínte do Mhúinteoirí a saothraíodh don chúrsa seo. **Go hachomair, is féidir le múinteoirí cur chuige a roghnú ó na treoirínte do mhúinteoirí nó is féidir leo a gcur chuige féin a shaothrú do theagasc na n-aonad staidéir.** Déanfaidh a lán múinteoirí an dá chur chuige a chur le chéile.
- 1.3.5 I gcaitheamh an chúrsa ba chóir go dtabharfadh daltaí faoi dhá thionscnamh gníomhach ranga/grúpa ar a laghad. Séard is tionscnamh gníomhach ann ná ceann ina bhfuil na daltaí rannpháirteach go gníomhach i bhforbairt ceiste nó ábhair atá tar éis teach chun cinn sa rang. Mar shampla, d'fhéadfadh daltaí tabhairt faoi scrúdú a dhéanamh ar na seasaimh a bhíonn ag daltaí sa scoil i leith ceist ar leith, nó d'fhéadfaidís dul i mbun taighde agus eagraithe agus cuireadh a thabhairt do aoi-chainteoir labhairt leis an rang ar cheist faoi leith, nó d'fhéadfaidís léiriú a thabhairt do dhaltaí eile sa scoil ar cheist ar a bhfuil staidéar déanta acu. Spreagann tionscnaimh ghníomhacha foghlaim atá gníomhach agus comhoibrítheach... Sa chuid is fearr de ba chóir go n-eireodh siad as spéis na ndaltaí i gceist ar leith a bhaineann le ceann d'aonaid an chúrsa. B'fhéidir chomh maith go dteastódh ó mhúinteoirí agus daltaí deis a chuardach do thionscnamh gníomhach traschuraclaim le réimsí eile ábhar. Tá samplaí ar fáil sna treoirínte do mhúinteoirí de raon na dtionscnamh gníomhach a d'fhéadfaí tabhairt futhu.
- 1.3.6 Déanfar ábhar an chúrsa a láimhseáil ag leibhéal atá oiriúnach d'aois na ndaltaí, do raon a leibhéal ábaltachta agus do chúrsa sa timthriall sóisearach de mhéid timpeall seachtó uair san iomlán. Beidh doimhne na láimhseála soiléir ó na bunábhair agus na treoirínte do mhúinteoirí atá saothraithe don chúrsa seo. Léireoidh na bunábhair agus na treoirínte **gur chóir do dhaltaí, ar chríochnú an chúrsa dóibh, a bheith eolasach ar raon ábhar, smaointe, coincheapa, ceisteanna &rl. agus a bheith ábalta iad seo a léiriú is a chur i bhfeidhm i gcomhthéacs a saol féin.**

2. AIDHMEANNA AGUS SPRIOCANNA A GHABHANN LE HOIDEACHAS SAORÁNACH, SÓISIALTA AGUS POLAITIÚIL

2.1 AIDHMEANNA

Séard is aidhm leis an gcúrsa seo, trí scrúdú agus staidéar gníomhach ar shaoránacht ag gach leibhéal (pearsanta, áitiúil, náisiúnta agus domhanda) i gcomhthéacs ceisteanna comhaimseartha sóisialta agus polaitiúla, ná -

- daltaí a chur ar an eolas maidir le réimsí saoránacha, sóisialta agus polaitiúla a mbeatha agus ar a thábhachtaí áta saoránaigh ghníomhacha, rannpháirteacha do shaol an stáit is don uile duine;
- spreagadh a thabhairt agus forbairt a dhéanamh ar na scileanna praiticiúla a chuireann ar chumas daltaí a bheith páirteach in imoibriú gníomhach rannpháirteach sóisialta, agus páirteanna freagracha a ghlacadh mar dhuine aonair, ball clainne, saoránach, oibrí, íditheoir, agus ball de phobail éagsúla laistigh de shochai dhaonlathach;
- forbairt a dhéanamh ar chumas neamhspleách daltaí mar dhaoine óga atá foghlamtha go sóisialta, neamhspleách agus féin-mhuiníneach;
- daltaí a spreagadh chun seasaimh dhearfacha, samhlaíocht agus ionbhá a fheidhmiú maidir le bheith feasach faoi, agus dul i dteagmháil le, daoine agus saíochta eile;
- a chur ar chumas daltaí a n-acmhainní breithiúnacha agus morálta a fhorbairt i gcomhréir le córas luachanna bunaithe ar chearta daonna agus freagrachtaí sóisialta;
- eolas agus tuiscint a fhorbairt ar phróisis atá ag tarlúint ag gach leibhéal sa tsochaí agus a mbeidh cinneadh ar chomhairle shóisialta, pholaitiúil agus eacnamaíoch de thoradh orthu.

SPRIOCANNA

Déantar spriocanna a imléiriú i dtéarmaí **eolais, coincheapa, scileanna agus seasaimh/luachanna**. Gléas oiriúnach do bhaint amach na spriocanna seo laistigh d'Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil is ea obair ghníomhach, rannpháirteach ranga ina gcuirtear treise ar fhoghlaim trí ghníomh. I rith a gcuid oibre ar an gcúrsa seo ba chóir go mbeadh cleachtadh praiticiúil ag daltaí ar na cineálacha gníomhaíochta atá liostaithe thíos.

GNÍOMHACHTAÍ TAIGHDE/AIMSITHE

Mar shampla, dul i dteagmháil le pobal nó eagraíocht deonach chun eolas a fháil

GNÍOMHACHTAÍ GRÚPA-OIBRIÚ/PLÉ

Mar shampla, gníomhaíocht ina malairtítear eolas nó gníomhaíocht ina déantar céimníú ar shraith tuairimí, roghanna, grianghraif &rl.

GNÍOMHACHTAÍ CUR I gCÉILL

Mar shampla, rannpháirtíocht i gcleachtadh vótála bunaithe ar cheist a bhfuil plé nó comhrac déanta faoi.

GNÍOMHACHTAÍ AICSIN

Mar shampla, taispeántas scoile a eagrú do dhaltaí eile maidir le ceist a bhfuil staidéar déanta air; achainí a eagrú ar cheist a bhfuil tuairimí láidre ag daltaí faoi; socrú a dhéanamh do chaint don rang ó aoichainteoir.

Ní bhaineann na gníomhachtaí seo go leithliseach le hOideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil agus níos mó ná sin níl siad eisiata ar a chéile mar chatagóirí gníomhachtaí. Tá siad comhshnaidhmthe le agus á gcleachtadh in a lán réimsí ábhar agus tá samplaí dá n-úsáid in Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil curtha ar fáil sna Treoirí do Mhúinteoirí a saothraíodh don chúrsa seo.

2.2.1 EOLAS

I rith a gcuid oibre ar an gcúrsa ba chóir go bhfaigheadh daltaí buneolas agus tuiscint ar -

- forbairt an duine mar neach sóisialta;
- na grúpaí éagsúla sóisialta lena mbaineann gach aon duine;
- na cearta agus na freagrachtaí atá ag gach aon duine mar shaoránach;
- struchtúr, feidhm agus oibriú eagraíochtaí tofa saoránacha agus polaitiúla, institiúidí agus córais- a n-imoibriú ar a chéile agus an chaoi inar féidir le daoine aonair a bheith páirteach iontu;
- ceisteanna tofa d'fhorbairt phearsanta, shóisialta agus pholaitíochta ag gach leibhéal - pearsanta, áitiúil, náisiúnta, domhanda;
- an chaoi a ndéantar agus a gcuirtear i bhfeidhm socraithe, go h-airithe laistigh de chóras polaiticiúil daonlathach.

2.2.2 COINCHEAPA

Is é coincheap lárnach an chúrsa seo in Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil ná **Saoránacht- léargas ar na réimsí saoránacha, sóisialta agus polaitiúla i saol an duine aonair trí rannpháirtíocht ghníomhach sa tsochaí.** Tríd na haonaid staidéir atá leagtha amach ag 3.1 ba chóir go dtiocfadh daltaí ar thuiscint a fháil ar chonas a fhónann na seacht gcoincheap, atá ar liosta thíos, go comhchoitianta ach ní go leithliseach chun coincheap na saoránachta a chur in iúl agus a shoiléiríu.

DAONLATHAS

Ba chóir a fhios a bheith ag daltaí gur féidir le gach aon duine, tríd an gcóras daonlathach ag gach leibhéal den tsochaí, leas a bhaint as cumhacht trí rannpháirtíocht. Comhartha is ea an rannpháirtíocht ag leibhéal an duine aonair nó an ghrúpa den cheart agus den fhreagracht lárnach i sochaí ordúil daonlathach. Is féidir mar thoradh ar neamhpháirtíocht nó eisiámh go dtiocfadh coimhthiú, fuarchúis agus easpa freagrachta ar an duine aonair.

CEARTA AGUS FREAGRACHTAÍ

Ba chóir a fhios a bheith ag daltaí go bhfuil gach aon duine i dteideal bunchearta sóisialta, cultúrtha, eacnamaíocha, saoránacha, reiligiúnacha agus polaitiúla agus i gcosaint is i gcaomhnú na gcearta seo. Is é an toradh a bhíonn ar dhiúltú cearta daonna ná go n-imrítear tiarnas agus leatrom ar dhaoine. Téann freagrachtaí lámh ar láimh leis na cearta a mbronntar ar dhaoine aonaracha. Tá gach duine freagrach as a ngníomhartha i leith daoine eile ag gach leibhéal. Is é an toradh a bhíonn ar neamhfhreagracht ná gníomhartha leithliseacha nó míchúramacha a d'fhéadfadh dochar a dhéanamh do dhaoine eile ag gach leibhéal.

DÍNIT DAONNA

Ba chóir daltaí a bheith feasach ar an dínit is cóir a thabhairt do gach aon duine mar dhuine daonna, agus ar an gcaoi ina bhfuil soláthar bunriachtanais (m.sh. bia, sláinte, slándáil, oideachas) riachtanach don dínit daonna. Is é an toradh a bhíonn ar fhaillí i gcomhlíonadh bunriachtanas daoine ná cailliúint dínite daonna, easnamh, &rl.

SPLEÁCHAS LE CHÉILE

Ba chóir daltaí a bheith feasach ar an gcomhghaol atá idir gach beatha daonna ag leibhéal aonair, pobail, náisiúnta agus domhanda. Is féidir torthaí a bheith le gníomhartha an duine aonair, uaireanta in áiteanna agus i gcúinsí nach léir dóibh riamh cheana m.sh. torthaí ar eacnamaíochtaí, gnóthaí, agus an timpeallacht de bharr a gceannaímid mar íditheoirí, torthaí ár vótaí i dtoghcháin ar fhorbairtí ag leibhéal áitiúla, náisiúnta agus idirnáisiúnta. Tagann dearcadh leithliseach, neamhchumhachtach agus féinleasach ar chúrsaí as easpa tuisceana ar spleáchas le chéile.

FORBAIRT

Is féidir forbairt a shainmhíniú mar phróiseas feabhsaithe (sóisialta, eacnamaíoch, cultúrtha, polaitiúil) chun freastal ar riachtanais i mbeatha daoine ag gach leibhéal (pearsanta, áitiúil, náisiúnta, idirnáisiúnta). Ba chóir a fhios a bheith ag daltaí go ndéantar forbairt a phleanáil de ghnáth agus gur féidir treoir a imirt air go minic tríd an phróiseas daonlathach. Ba chóir a fhios a bheith acu chomh maith go bhfuil an próiseas forbartha casta, conspóideach go minic, agus nach n-éiríonn leis i gcónaí freastal ar riachtanais gach páirtí lena mbaineann an scéal. Is é toradh a bhíonn ar easpa forbartha ná meathlú agus fofhorbairt.

DLÍ

Ba chóir a fhios a bheith ag daltaí gur féidir iomaí feidhm a bhaint as dlíthe agus rialacha i bpobal nó sochaí ar bith, agus réiteach síochánta ar choimhlintí, cosaint ar bheatha agus ar shealúchas &rl. san áireamh. Eagraíonn siad agus leagann siad amach córais comónta iompair do ghaolta idir daoine aonair, agus idir daoine aonair, grúpaí, agus sochaí san iomlán. Is modhanna iad trína gcinntimid go gcosnaítear is go gcuirtear chun cinn cearta daoine aonair. Cuireann siad ár geartha in iúl mar aon lenár bhfreagrachtaí maidir le comhlíonadh na gcearta sin. Is féidir athruithe teacht ar dhlíthe is ar rialacha. D'fhéadfadh athruithe ar dhlíthe forbairtí sa tsochaí a léiriú, nó d'fhéadfadh siad a bheith mar thoradh ar ghníomhartha daoine aonair. Tá creideamh i gceart agus i gcóir bunúsach do phróiseas forbartha, feidhmithe agus luachála dlíthe. Is é an toradh a bhíonn ar aindlí agus aineoias ar luach dlíthe ná diúltú cearta gach aon is gach uile duine aonair agus meathlú sa chinéal saoil i bpobail agus sa tsochaí.

MAORACHT

Ba chóir a fhios a bheith ag daltaí go mbíonn gach duine, mar dhaoine aonair a saolaítear ar an bplainéad, ina (h)úinéir sealadach nó maor ar a chuirtear cúram agus cumas i leith a choinneála is a chothaithe m.sh. le bainistíocht dhéantasach ar a acmhainní teoranta, aithint d'éagsúlacht chultúrtha a chiníocha, &rl. Cuirfear an mhaoracht seo ar aghaidh chuig glúnta sa todhchaí agus san áireamh ann tá cinneadh casta ar chomhairle maidir le ceisteanna achrannacha, go háirithe i réimse na forbartha ina bhfuil comhghéilleadh go minic mar aonbhealach ar aghaidh dóibhsean lena mbaineann an scéal. Is é an toradh a bhíonn ar easpa maorachta ná go gcreidtear gur teagmhasach is gur neamhleanúnach é ár bpáirt maidir leis an domhan nádúrtha, an timpeallacht, ciníocha is cultúir eile. Séard a tharlaíonn dá bharr seo ná feiniméin ar nós laghdú neamhriachtanach in acmhainní, truailliú na timpeallachta, laghdú san oidhreacht chultúrtha, &rl.

2.2.3 SCILEANNA

Agus scrúdú á dhéanamh acu ar ábhair, ceisteanna, nó feiniméin in Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil ba chóir go mbeadh deis ag daltaí scileanna sna catagóirí thíos a fhorbairt is a chleachtadh.

AITHEANTAS/EOLAS

Scileanna iad seo atá de dhíth ar dhaltai ina gcéadtheagmháil le hábhair, ceisteanna, foinsí eolais, agus feiniméin, sé sin scileanna a chuireann ar chumas daltaí eolas a fháil.

ANAILÍS/MEASTÓIREACHT

Ba chóir go mbeadh daltaí in ann anailís, míniú agus meastóireacht a dhéanamh ar aon ionchur a fhaigheann siad, m.sh. eolas ó chlár teilifíse atá feicthe acu.

CUMARSÁID

Ba chóir do dhaltai scileanna cumarsáide a chleachtadh is a fhorbairt - machnamh pearsanta, machnamh idirphearsanta, rannpháirtíocht grúpa agus plé, cur i láthair &rl.

AICSIN

Ba chóir do dhaltai a bheith oile i gcumas gníomhaithe, torthaí eispéiris, anailíse, machnaimh agus cumarsáide a chur i bhfeidhm ar mhodh praiticiúil ar staid nó ceist roghnaithe. Tá gá le scileanna sóisialta is polaitiúla maidir le heagrú, modh imeachta, cinneadh ar chomhairle, vótáil &rl. sa chomhthéacs seo.

2.2.4 SEASAMH AGUS LUACHANNA

Trí mheán a gcuid oibre ar an gcúrsa seo spreagfar daltaí chun luachanna a aithint agus chun seasaimh dhearfacha a fhorbairt maidir leo féin, daoine eile, an timpeallacht agus an domhan níos leithne. I measc na seasamh agus na luachanna tá:

- ceangal pearsanta a dhéanamh le saoránacht ghníomhach, dhéantasach, rannpháirteach;
- ceangal pearsanta a dhéanamh leis na coincheapa (féach 2.2.2 thuas) atá mar bhunús leis an gcúrsa in Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil m.sh. ceangal le luachanna cearta daonna, freagrachtaí sóisialta agus daonlathas;
- aithint d'eolas breithiúnach agus saoirse smaoinimh bunaithe ar an eolas is na scileanna a foghlamaíodh i rith an chúrsa;
- aithint do, agus meas ar dhearcaidh, smaointe agus cultúir dhfriúla agus cumas ionbhá a dhéanamh le staid daoine aonair agus grúpaí eile;
- eolas agus meas ar na cearta agus na freagrachtaí atá ag gach duine aonair agus grúpa sa tsochaí;
- meas ar phróisis bhreithiúnacha smaoinimh agus ar shlite neamhfhoréigneacha chun coimhlint a réiteach agus chun athrú a bhaint amach sa tsochaí;
- ceangal ar chur in aghaidh claontuairim, leatrom agus éagóir ag gach leibhéal den tsochaí.

Soláthraítear creatlach thacaíochta do na daltaí i gcleachtadh na saoránachta trí mhachnamh ar a luachanna agus a gcreideamh agus aitheantas a thabhairt dá réir.

Is íomhá iad na luachanna de na nithe sin a chreideann muid atá tábhachtach sa tsochaí.

D'fhéadfadh baint a bheith acu le caighdeán na beatha, le seasamh nó le modhanna iompair.

3. IMLÍNE AN CHÚRSA

AONAD 1: AN DUINE AONAIR AGUS SAORÁNACHT

Tá gach aon duine aonair tábhachtach agus sainiúil ach cad a chiallaíonn sé a bheith i do shaoránach? Cad é ár réimse **saoránach, sóisialta agus polaitiúil**? Tig linn tuiscint a fháil ar shaoránacht trí é a **thaiscéaladh is a chur i bhfeidhm i gcomhthéacsanna éagsúla** m.sh. an duine aonair, an teaghlach, an scoil, an pobal áitiúil, náisiúnta is idirnáisiúnta, an rialtas, an timpeallacht, agus an saol oibre. Tá tógáil scileanna do shaoránacht doscartha ó **fhorbairt phearsanta**. Baineann na coincheapa go léir i 2.2.2 leis an aonad seo den chúrsa ach tá tábhacht ar leith ag baint leis na coincheapa maidir le "**Dínit Daonna**" agus "**Maoracht**".

AONAD 2: AN POBAL

Is baill sinn uilig de **phobail** éagsúla agus difriúla, m.sh. pobal an teaghlaigh, pobal na scoile, an pobal áitiúil. Trí **chomparáid idir phobail** a dhéanamh is féidir cosúlachtaí agus difríochtaí eatarthu a aithint. **Déantar pobail a shainthréithiú agus is féidir cur síos a dhéanamh orthu trí fheiniméin éagsúla** m.sh. a mbunúis, a mballraíocht, cearta agus dualgais a mball, na heagraíochtaí atá iontu. **Bíonn páirt agus ionadaíocht ag daoine ina lán pobal trí struchtúir agus modhanna imeachta ar leith.** Tá forbairt agus feabhsú ina sprioc thábhachtach ag mórchuid pobal. Tá na coincheapa go léir atá imlínithe i 2.2.2 ábharthach don aonad seo den chúrsa ach tá tábhacht ar leith ag baint le coincheap an "**Daonlathais**".

AONAD 3: AN STÁT-ÉIRE

Is féidir breathnú ar an stát mar ghrúpáil mhór pobal. Is féidir le haon duine nó le pobal féachaint le dul i bhfeidhm ar a tharlaíonn ag leibhéal náisiúnta trí **inshroichteacht a fháil ar ionadaithe agus struchtúir rannpháirteacha stáit.** Trí pháirtíocht i ngrúpaí pobail, eagraíochtaí, rialtas áitiúil agus struchtúir eile, is féidir linn dul i bhfeidhm **ar cheisteanna tábhachtacha forbartha náisiúnta mar aon le socruithe déanta ag leibhéal náisiúnta** a théann i gcion ar dhaoine aonair agus ar phobail áitiúla. **Mar shaoránaigh, ba chóir bunthuiscint a bheith againn ar an gcóras is ar na struchtúir polaitíochta in Éirinn.** Táimid freagrach as ionadaithe a thoghadh ag leibhéal áitiúil, náisiúnta agus Eorpach, as déanamh de réir dlí agus oird, agus as aon athrú ar an mbunreacht. Cuireann na coincheapa **"Cearta agus Freagrachtaí", "Daonlathas" agus "Dlí"** taca faoi mhórán d'ábhair an aonaid seo.

AONAD 4: ÉIRE AGUS AN DOMHAN

Is annamh a bhíonn stáit scartha amach ar leith ó stáit eile. **Cén fáth a ndéanann siad grúpáil? Conas a ndéanann siad grúpáil?** Trí staidéar a dhéanamh ar **bhallraíocht na hEireann i ngrúpaí idirnáisiúnta - m.sh. Aontas na hEorpa, Comhairle na hEorpa agus na Náisiúin Aontaithe** - is féidir scrúdú a dhéanamh ar na ceisteanna seo. Trí pháirtíocht i ngrúpaí atá níos mó, is féidir le tíortha ar nós na hÉireann treoir agus freagrachtaí a bheith acu lasmuigh dá dteoraineacha. Is féidir le hÉirinn dul i bhfeidhm go díreach ar **cheisteanna forbartha domhanda**, agus trí na grúpaí stát ina bhfuil sí ina ball. Tá comhcheangal dlúth idir ábhar an aonaid seo agus na coincheapa **"Forbairt" agus "Idirspleáchas"**.